

Glasilo delovne organizacije
Iskra — Industrija baterij
Zmaj, n. sol. o.

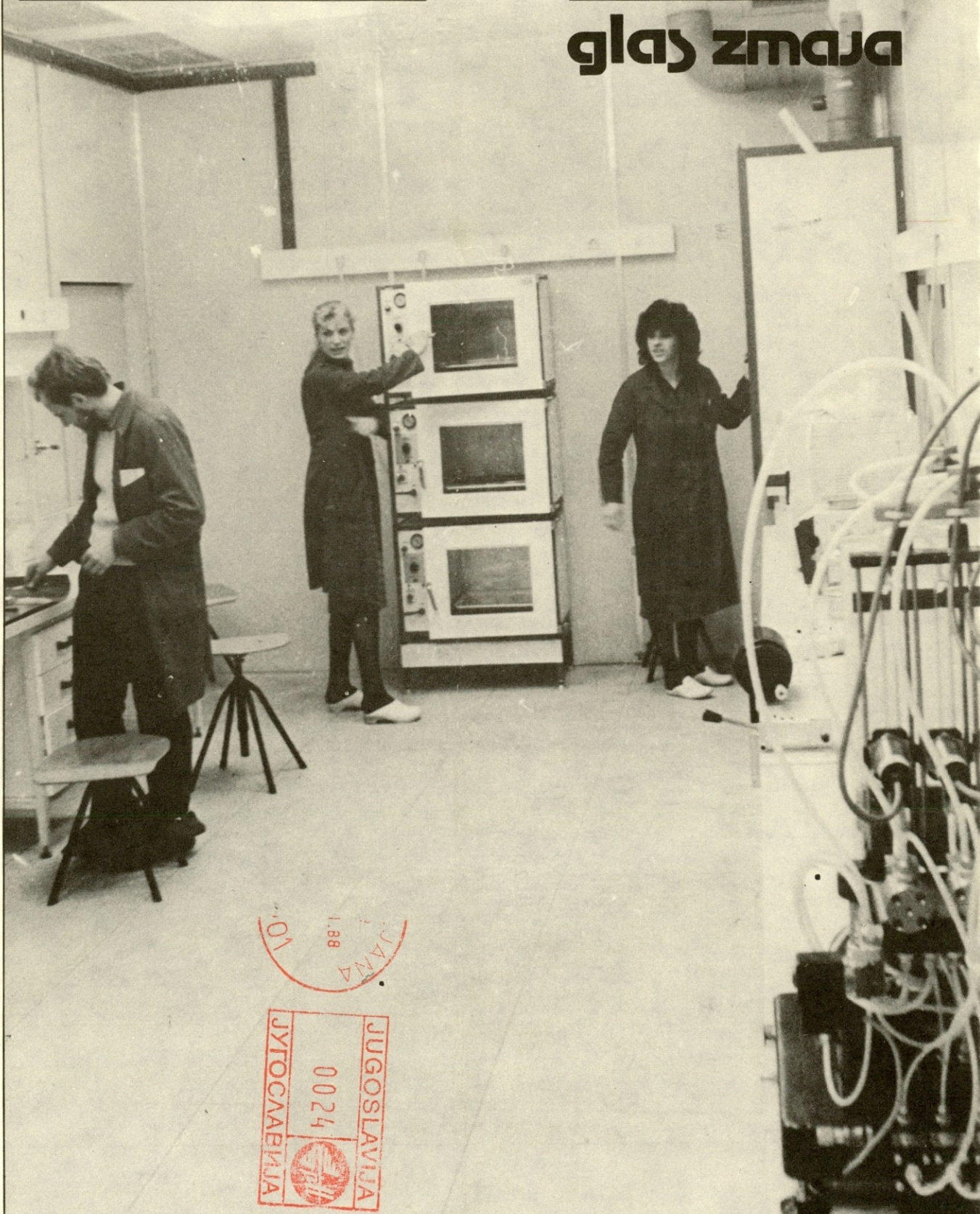

JANUAR 1988, Leto XXIII

Številka 1

1923 1988

glas zmaja

JANUAR 1988

JUGOSLAVIJA
0024
JYTOCABPBIJA

Po izvolitvi izvršnega odbora sindikata TOZD Baterije 18. decembra lani je nova predsednica Marija Sitar dejala, da bo težko doseči tolikšno uspešnost dela, kakršno je imel dosedanji odbor s predsednikom Jožetom Turkom. Na sliki: Dosedanji predsednik Jože Turk ob čitanju poročila o minulem delu. V delovnem predsedstvu zbora pa so bili Podgorelec Angelca, Mohorko Venčeslav in Krek Antonija.

V Zmaju nova sindikalna vodstva

V decembru so v naši delovni organizaciji potekali letni občni zbori osnovnih organizacij sindikata, v januarju pa še konferenca sindikata. Ob vsem tem je treba zapisati, da so bili izvoljeni novi izvršni odbori, vsi štirje novi predsedniki pa so zagotovili, da bodo poskusili delati in delovati vsaj tako dobro, kot so dosedanji odbori in predsedniki. Poslušali smo poročila o minulem delu in o smernicah

za prihodnje obdobje in kot sedanja nujnost sestavljena skoraj na enak način. Pa vendar je bilo že čutiti zunanji vpliv sindikalne vloge, ki se je aktivirala v širše okolje in različne družbene plasti na novih, do nedavna nepoznatih prijemih. Pa tudi sicer bo sindikat svojo dejavnost čedalje bolj usmerjal v širšo problematiko in pričakovati je, da bo oblikoval močnejšo družbenopolitično silo.

Sindikati mora biti z delavci v dobrem in slabem

Posredujemo vam skrajšano oceno političnih in gospodarskih razmer, kakor jo je podal predsednik Zveze sindikatov Slovenije Miha Ravnik na posvetu s predsedniki občinskih svetov ZS 17. decembra.

V zadnjem obdobju je za delo slovenskih sindikatov karakteristična dejavnost v dveh smereh: zelo razvejana razprava o

predlogih sprememb zakona o združenem delu in ustave ter spopad z razmerami v gospodarskih organizacijah in družbenih dejavnostih po zadnjih ukrepih ZIS. V zvezi z bitko proti inflaciji so bila velika pričakovanja - zaradi zaskrbljenosti ljudi za obstoj. Odnos Slovenije do programa ZIS je bil odklonilen, ker ne prinaša rešitev.

O antinflacijskem programu se danes malo govori, ker imajo (nadaljevanje na 9. strani)

VALENTINČIČ
Marina

IO OOS DSSS

VALENTINČIČ Marina, preds.
STRAŽIŠAR Vesna, nam.preds.
MOŽINA Katarina, blagajnik
KRUHAR Metka
JERIČ Jana
KOKALJ Janez
ERZIN Cvetka

SITAR
Marija

IO OOS TOZD Baterije

SITAR Marija, predsednik
JAKOMIN Sašo, nam.preds.
MRAMOR Justi
GROBOLJŠEK Karla
VELIKONJA Darko
ŠEMROV Janez
MARN Jožica

MEDVED
Stane

IO OOS TOZD Specialne baterije

MEDVED Stane, predsednik
PLANIŠEK Jožica, nam.preds.
TOPLIŠEK Zdenka, tajnik
PAJK Janja, blagajnik
GORIŠEK Fani
KONČAR Anton

KARAŠOV
Ljuben

KOOS DO

KARAŠOV Ljuben, predsednik
SITAR Marija, nam.preds.
JAKOMIN Sašo
VALENTINČIČ Marina
MEDVED Stane
PLANINŠEK Jožica

naslovna stran

Čeprav je čas naklonjen "modernim" prijemom česa že ustaljenega, zasidranega v naših čutilih in v naši zavesti, naklonjen spremembam s sodobnejšimi stili in večkrat spodnašanju častitljive tradicije, temu toku nismo sledili ob pripravi spremenjene naslovne strani letošnjega januarskega glasila. Z novo zunanjo podobo prve številke naj bo le poskus pritegniti bralca k večji pozornosti do vsebinskih in oblikovnih rešitev v letu Zmajevega jubileja. Ni sicer v celoti zaokroženo število, vendar je obstoj baterijske proizvodnje v 65 letih le nekaj tistega, kar se vrednoti z dolžnostjo spomina nekdanjih časov in pomnikov na prehojeni poti. Naj naše glasilo ima del tega poslans-tva, naj pridene skromno vezilo minulim in sedanjim uspehom, pod katerimi se bojujejo z vi-harnimi čermi današnji krmi-larji.

S spremenjeno naslovno stranjo tako začinjamo jubilejno leto in s celostransko fotografijo notranjosti suhe sobe za proizvodnjo litijevih baterij simbolično ponazarjamo željo za prihodnje nove jubileje.

-Ur.

ZMAJ

1923 1988

Ob 8. februarju

Ob slovenskem kulturnem prazniku na dan smrti našega največjega pesnika dr. Franceta Prešerna (3.12.1980 - 8.2.1949) sezimo na knjižno polico po zbirko Prešernovih poezij. Med te najlepše pesmi vsekakor sodijo Zdravljica, Sonetni venec, Krst pri Savici... mi pa za to priložnost obudimo spomin na šolske dni, ko smo nešteto krat na izust ponavljali za Prešernom:

O Vrba! srečna, draga vas domača,
kjer hiša mojega stoji očeta;
de b' uka žeja me iz tvoj'ga sveta
speljala ne bila, goljfiva kača!

Ne vedel bi, kako se v strup prebrača
vse, kar srce si sladkega obeta;
mi ne bila bi vera v sebe vzeta,
ne bil viharjev notranjih b' igrača!

Zvečer, ko in delavno ročico
za roko, ki je nima milijonarka,
bi bil dobil z izvoljeno devico;

mi mirno plavala bi moja barka,
pred ognjam dom, pred točo mi pšenico
bi bližnji sosed varoval - svet' Marka.

O vlogi sindikata

"Ključnega pomena je, glede na razmere, vloga sindikata - njegova aktivnost in usmeritev. Ob zvezi komunistov je v tej situaciji na preizkušnji najbolj ravno sindikat. Moral bi biti na strani delavcev - za uveljavljanje njihovega ustavnega samoupravnega položaja. Moral bi biti, skupaj z delavskim svetom, sogovornik delavcem. S tovarniško uporabo - kadar gre za urejanje vprašanj, ki jih je mogoče urediti znotraj delovne organizacije. Skupaj z njimi bi moral biti sogovornik z državnimi organi, katerih ukrepi so otežili pogoje poslovanja, pridobivanje dohodka, razvoja in standarda - ki so postavili posamezen kolektiv v neenakopraven položaj.

Mislim, da bi bilo dobro vztrajati na tej posebni odgovornosti in posebnem pomenu sindikata, ki sta le drugačna kot odgovornost delavskih svetov. Gre za afirmacijo, ne za odgovornost, za afirmacijo te organizacije, ker sicer so zahteve po razformiranju sindikata utemeljene."

Milan Kučan na seji CKZKS v
decembru 1987

ZAVOD ZA KULTURO IN
IZOBRAŽEVANJE GROSUPLJE
SPLOŠNOIZOBRAŽEVALNA KNJIŽNICA GROSUPLJE

GLAS ZMAJA

3

Kratek zapis stanja na projektu LIBA

Že dalj časa ni bilo v našem glasilu ničesar napisanega o projektu LIBA, zato je prav, da na kratko podamo trenutno stanje.

Minilo je že skoraj celo leto, kar je bila izvršena montaža suhe sobe in v tem času se je ob občasnem obratovanju le-te pokazalo, da deluje v redu in doseže celo nižjo relativno vlago od zahtevane. V suhi sobi smo izdelali več serij baterij za testiranje s priročnimi orodji. Testi so pokazali, da tako izdelane baterije zelo nihajo po kvaliteti, od izredno dobrih do slabih baterij. Predvsem je problematična izdelava katodnega nosilca z okrog sedem let starim gospodinjskim ekstrudorjem Iskra - Girmi, ki ne zagotavlja katod konstantne kvalitete (nihanje dimenzij, teže, ...). Ta problem naj bi rešili s sodobnejšo ekstrudorsko linijo, ki vključuje ekstrudiranje, sušenje, žganje in končno kalibriranje katod na enotno dimenzijo. Ekstrudorska linija je že naročena in naj bi bila dostavljena v tovarno v začetku tretjega kvartala tega leta.

Že v mesecu februarju naj bi se začelo preizkušanje avtomatskega stroja za vstavljanje Li in separatorja v čašice, dočim je vstavljanje katodnega nosilca in kolektorja predvideno kot ročno delo.

V začetku drugega kvartala pričakujemo še drugi del uvožene opreme iz Švice. To bo linija treh suhih komor v katerih bodo vse operacije potekale popolnoma avtomatsko. V suhih komorah se bo vršilo doziranje elektrolita v baterije in končno varjenje baterij (zapiranje).

Že dalj časa imamo v tovarni stekleno opremo za pripravo elektrolita, ki pa je ni mogoče montirati, dokler se za to ne adaptira poseben prostor, ki bo zaprt in ločen od ostalih delov proizvodnje iz varnostnih razlogov.

Prav tako imamo v tovarni že nekaj merilne opreme, določeno opremo pa bo treba še nabaviti, saj ne bi koristila samo proizvodnji Li baterij. Za merilno in kontrolno opremo bo treba zagotoviti tudi ustrezne prostore, saj je sodobna oprema zelo občutljiva na zunanje vplive (nihanje temperature, relativne vlage in slično).

Obstoječa linija za izdelavo Li baterij še vedno služi svojemu namenu, predvsem del za

pripravo elektrolita, kjer se bodo tudi v prihodnje še izdelovale manjše količine elektrolita bodisi za razna testiranja, ali za pripravo organskega elektrolita za gumbaste baterije. Del suhe sobe je namreč namenjen za izdelavo gumbastih baterij sistema Li-MnO₂ ali pa Li-CF_x. V lanskem letu je bilo v sodelovanju z MTF iz Beograda že izdelanih po 100 komadov gumbov dveh dimenzij (sistem Li-MnO₂).

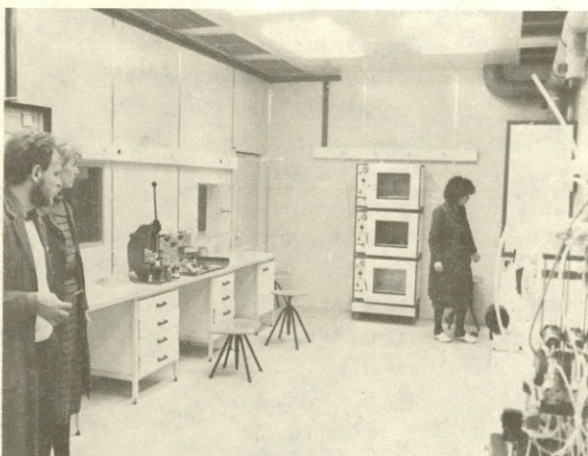
Zavedati se moramo, da poteka izdelovanje Li baterij pod zelo zahtevnimi pogoji, kjer mora biti relativna vlaga manjša od 2 % in je zahtevana absolutna čistoča. Surovine so v glavnem iz uvoza in med njimi je tudi nekaj zdravju škodljivih in nevarnih snovi (tionil klorid, Li, AlCl₃, razna organska topila) zato je treba delati z njimi zelo previdno in v ustreznih prostorih. Odprto ostaja tudi še vprašanje skladiščenja teh surovin v večjih količinah, saj obstoječi kontejner za večino od njih ni primeren.

Vzporedno z deli na razvoju in tehnologiji poteka v sodelovanju z Institutom Jožef Stefan iz Ljubljane tudi razvoj tehnologije za uničevanje odpadkov, ki se bodo pojavljali v tehnološkem procesu, saj je treba vse odpadke, pred odlaganjem na komunalno deponijo, razgraditi in nevtralizirati v zdravju neškodljive snovi.

Prenos tehnologije iz laboratorija v industrijo nikakor ni enostavna zadeva, zato bo treba določene parametre ob utekavanju industrijske opreme še dopolnjevati in po potrebi spreminjati. Čaka nas torej še veliko dela.

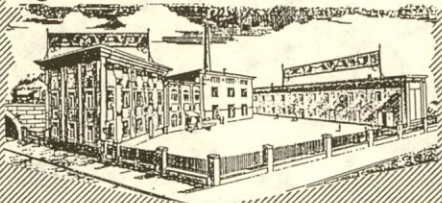
Rad pa bi še enkrat poudaril, da je treba zagotoviti ustrezne pogoje in čistočo, ki jo zahteva tehnologija, kajti brez tega in brez rešene kadrovske problematike lahko na kvalitetno litijevo baterijo že danes pozabimo.

Rajko Panjtar

Tokrat vam prvič predstavljamo del notranjosti suhe sobe (ki na zunanje daje vtis velikega kontejnerja) in je namenjena za nekatere delovne operacije proizvodnje litijevih baterij.

Zgodovina naše tovarne se je začela leta 1923

M.Mayer

1

855 dni „Hydre“

Ko je tisti petek 11.januarja leta 1924 sloviti ljubljanski notar Anton Galle prišel v svojo pisarno v Tavčarjevi ulici 5, ga je na mizi že čakalo pismo dunajskega kolege doktorja Juliusa Bermanna. Pravdni zastopnik firme dr. Luis Röder kot ustanoviteljice ljubljanske HYDRE mu je bil sporočil, da so oblikovali dodatne pogoje sodelovanja, v katerih pa je Galle spoznal jasno zahtevo, da v novi delniški družbi namestijo svojo knjigovodkinjo, ki naj bi se preselila z Dunaja v Ljubljano. Da pa so v Ljubljani uspešno izdelali prvo poskusno serijo galvanskih elementov, je bil v pismu dunajskega notarja komaj opazen odmev novice in sklepati je bilo, da so jo v krogu partnerstva sprejeli dokaj zadržano. Slično temu je bilo verjetno tudi kratko in izčrpno poročilo, ki je nehote odsevalo zrcalno sliko nature avtorja Roberta Knolla in ki ga je za svoje predpostavljene na Dunaju

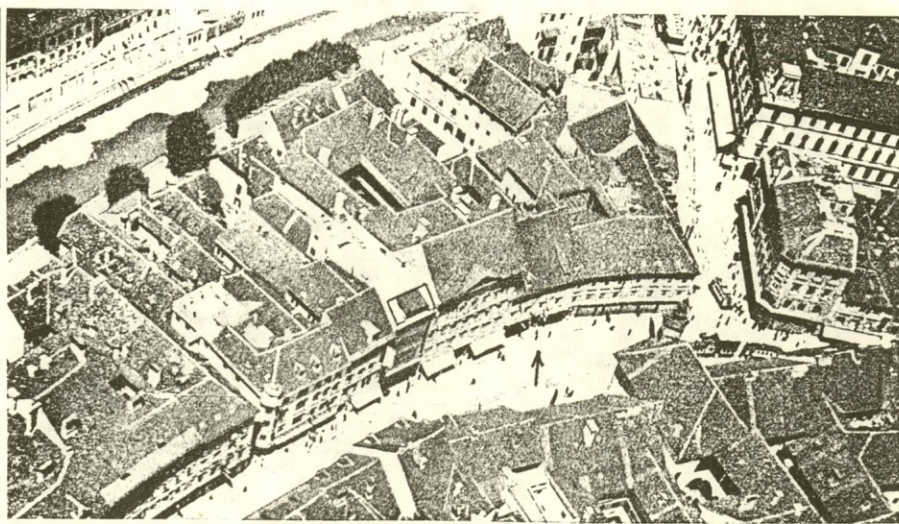
pripravil že na novega leta dan. Avstrijski baterijski strokovnjak, ki ni dal veliko na ta praznik, je izkoristil osamelost proizvodnih prostorov na Mestnem trgu 25 in si ogledal rezultate svojih instrukcij. Za hip je klonil pred lastnim posebljenim pesimizmom in si zadovoljno prikimaval, ko je med prsti vrteel še sveže, po amonjaku in smoli vonjajoče baterije.

Franjo Kristan, tedanji uradnik delniške družbe Hydra je že sredi januarja preko posrednika začel pošiljati na tržišče nove in večje serije baterij, katere so trgovci radi postavili na vidno mesto v izložbenem oknu, kakršno je še posebej skrbno uredila trgovina SVETLA na Mestnem trgu. Kakovost izdelkov ni bila ravno slaba in z lahkoto so začeli osvajati trg tudi izven slovenskega ozemlja.

Obstojalo pa je tedaj v Jugoslaviji le eno konkurenčno podjetje "Croatia" v Zagrebu, ki je v svojem proizvodnem programu izdelovalo tudi baterije. Da bi zmanjšalo ali celo izpodrinilo nove baterije s prodajnih pultov, je za svoje izdelke vneslo na tržišče konkurenčne cene, kar pa se ni obneslo in je zato kmalu prišlo do skupnega poslovnega dogovora. Zanimivo je, da so v tistem času prodajalci naših baterij kupcem izredno poudarjali, da so izdelki izdelani v specializirani ljubljanski tovarni baterij.

Prvi skupini osmih delavk, ki so se zaposlile v HYDRI 17.decembra 1923, se je mesec zatem pridružilo še nekaj deklet in takrat je dunajski instruktor Knoll zahteval od poslovodje Černeta popolno oblast nad disciplino in redom v proizvodnji. Sprva mu je Černe ugovarjal, ko pa je Knoll povzdignil glas, je Franjo Kristan v sosednji sobi zaslišal kričanje in celo očitke, da poslovodja nima dovolj sposobnosti za vodenje baterijske firme. To bi utegnilo biti res, se je domislil Kristan, ko se je spomnil na številne primere njegovih napačnih odločitev. Bilo je očitno, da kočevskemu Nemcu dvomesečno intenzivno prakticiranje pri dunajski firmi D.Luis Röder ni dalo ustreznih instrukcij. Bil je nagel pri izdajanju navodil in

Fogled iz aeroplana na Mestni trg od juga v smeri Stritarjeve ulice. S puščico je označena hiša na Mestnem trgu 25 nasproti Magistrata, last prvega slovenskega župana ljubljanskega in v kateri so bile konec leta 1923 izdelane prve ploščate baterije takratne delniške družbe HYDRA, ki se je kasneje preimenovala v tovarno ZMAJ.

pogosto jih je čez čas spreminjal še z večjo vihravostjo. Ponenen na svojo kovinsko vizitko pritrjeno na vratih njegove pisarne z napisom "Avgust ČERNE poslovodja" in v katero je vsako jutro dahnil in s komolcem obrisal neopazen prah, pa je počasi pričel izgubljati tla pod nogami. Med ostalimi problemi so bile za obstoj delniške družbe HYDRA tudi njegove, čedalje bolj opazne nesposobnosti usodne.

-- -- --

Teden dni po Veliki noči leta 1924 je z Dunaja prišla v Ljubljano Marija Prachenski, da po navodilih avstrijske soustanoviteljice prevzame knjigovodske posle v ljubljanski Hydri. V svoji pisarni na Miklošičevi cesti 10 jo je sprejel ravnatelj Zadružne gospodarske banke in obenem upravni svetnik delniške družbe doktor Ivan Slokar, kateremu je izročila vsa pooblastila. Že od naslednjega dne dalje, ko je začela prihajati v službo na Mestni trg 25, pa se je v pisarniških prostorih govorilo samo nemško, kar je še posebej godilo poslovodji Černetu, ki mu slovenščina ni tekla povsem gladko.

"Tedaj sem bil edini med obema svetovoma, med nemškim jezikom in slovenskimi rokami, med nemško komando in slovenskim delom, med oblastniki z vzvišenimi pogledi na skromna in ponižna, delovna in pridna dekleta, ki so v delavniških prostorih izdelovala baterije", je 50 let kasneje pripovedoval Franjo Kristan, zdaj že pokojni Zmajev upokojenec. "To je bil čas, ko se je delavec lahko samo nasmehnil ob nepravem času in je že letel na cesto brez ugovora".

Kljub navidezni ubranosti vodilne nemškutarke trojke, kakor so delavke v delavnicah šepetaje imenovale potujčeno vodstvo, pa so bili razlogi za medsebojna

nesoglasja zelo globoki. Instruktor Robert Knoll si je s svojo tehnično izobrazbo izoblikoval spoštljiv mit o strokovni usposobljenosti in poznavanju skrivnosti baterijske reprodukcije enosmerne električne napetosti. Delovna okolica ga je smatrala za starega nergača in slovel je kot redkobeseden ljudomrznik in večni ignorant in vsakdo se mu je rad na daleč izognil. Zaverovan v svoje cilje je omalovaževal vsaka druga opravila, ki niso bila uglašena z njegovimi nazori.

Na drugi strani pa je knjigovodkinja, ki se je že prvi dan predstavila za "Gnädige Frau Prachenski", kar je pomenilo, da jo je treba le tako imenovati, gospodovala nad celotno administracijo, še zlasti pa je skrbno vodila registracijo naročil in ponudb. Franjo Kristan se njeni veliki pedantnosti ni mogel načuditi, čeprav je bil tudi sam izredno redoljuben. Ko pa je čez kako leto zvedel za pravi vzrok, je bil močno presečen. Po svojem videzu in obnašanju je dala vsakomur vedeti, da izhaja iz boljše družine. Ko pa je ob neki priliki naznanila, da je nečakinja dunajskega kardinala dr. Piffla, je še poudarila, da je vzgojena v strogo verski družini. Sicer pa se je zavedala svojega poslanstva v HYDRI, globoko spoštovala svoje nadrejene in sebi enake merila z merilom visoke izobrazbe in zvanečih nazivov. To pa je bil razlog več, da je v medsebojnih delovnih odnosih med njo in Robertom Knollom zijal globok prepad.

Nekje med njima je tako lebdela sfera Černetove poslovodne funkcije in zdelo se je na trenutke, da se za to oblastniško figuro skriva kup nemoči. Dobro se je zavedal še zlasti po tistem prepiru s Knollom, da stroki baterijske proizvodnje ne sega do kolen. Nekega dne pa je Kristanu kar naravnost predlagal, da se mora čimbolj seznaniti z obstoječo tehnologijo proizvodnje baterij, pri čemer naj poskuša neopazno slediti Knollovemu delu. Černe je o baterijah marsikaj vedel, priznal pa je Kristanu, da so recepture nekaterih mas zanj največja skrivnost.

Od tega dne dalje je bil Černe zelo navezan na Kristana in mnogokrat je pozno v noč gorela luč v prvem nadstropju dvoriščne pritikline na Mestnem trgu 25. Opravljala sta številne poskuse, izdelovala vzorce baterij in jih čez dan skrivala v pisalni mizi ali za akti v visoki omari z roloji. Poskušala sta priti nekaterim ugankam do dna, zato sta se posluževala različnih načinov. Franjo Kristan, ki je med drugim vodil tudi nabavo in izdajo materialov, se ni zadovoljil samo s komercialnim nazivom, ampak je hotel spoznati tudi kakovostno vrednost surovin. Pod pretvezo, da niso pravilno prikazani stroški, je nekajkrat silil v Knolla, ki pa ga je največkrat odrinil: "Mach mich nicht so nervös!"

Černe in Kristan sta tako spoznala, da se bosta morala sama domisliti vsega, kar nista smela videti v delu inструкторja,

! SVETLA !

Generalna reprezentanca za kraljestvo SHS za **baterije, žarnice, elektrotehniko.** (Izdelki svetovne slovenske tvornice).

Reklamni oglas iz leta 1923. S posredovanjem SVETLE so baterije iz HYDRE začele osvajati slovensko tržišče že s prvo poskusno serijo ploščatih BD baterij, izdelano konec decembra 1923.

ustrezne literature pa tedaj še ni bilo. Vneta v svojem raziskovalnem delu in v želji, da bi vzorci baterij bili čimbolj kakovostno izdelani, sta za sestavo elektrolita uporabljala tudi destilirano vodo, ki sta jo kupovala v bližnji apoteki.

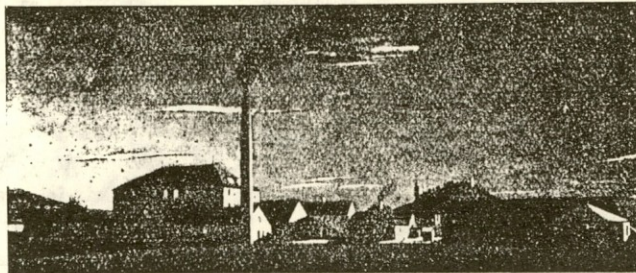
-- -- --

Delavniški prostori na Mestnem trgu 25 za proizvodnjo baterij niso ustrezali po prostorski ureditvi, niti niso zadovoljevali osnovnim potrebam higijene še zlasti potem, ko se je število zaposlenih že gibalo med 30 in 40 in se je temu primerno povečala tudi proizvodnja izdelkov. Poslovodja Černe je znova prepričeval podravnatelja Zadružne gospodarske banke Kristijana Dietza, da naj izposluje dovoljenje za objavo novega oglasa za pridobitev ustrezne lokacije za baterijsko tvrdko. Za nakup ali najem najmanj 500 kvadratnih metrov obsegajočega poslopja, oddaljenega iz Ljubljane največ 3 kilometre naj bi uporabili kar oglas, ki ga je JUTRO objavilo že 9. avgusta 1923 in na katerega ni bilo nobene ponudbe. Da pa je delničarjem HYDRE proizvodnja in prodaja baterij že začela prinašati lepe dohodka in katerih vir bi obogatili z razširjeno fabrikacijo izdelkov je bilo očitno, ko so se dogovorili za nakup enega dela stare zgradbe nekdanje predilnice na zgornjem koncu Miklošičeve ceste v Ljubljani.

-- -- --

Že leta 1827 je bila na tem prostoru med Moša Pijadejevo in Miklošičevo cesto zgrajena prva čistilnica sladkorja. Furlanskega graščaku Venierju, ki je 23. junija 1827 zaprosil Mestni magistrat, je ljubljanski župan

Slika stare predilnice iz Kronike slovenskih mest 1934 na strani 137

Stara predilnica med Kolodvorsko, današnjo Moša Pijadejevo in Miklošičevo cesto, ustanovljena leta 1838 na mestu, kjer je leto prej pogorela prva ljubljanska cukrarna, je prenehala delovati leta 1910. Tri leta kasneje so jo začeli podirati in v času ustanovitve tovarne baterij trinadstropnega poslopja ni bilo več. Na obrobju tega kompleksa ob Miklošičevi cesti pa je stalo še nekaj manjših predilniških že opuščenih objektov in v enega teh se je dejavnost baterijske proizvodnje delniške družbe HYDRA preselila jeseni leta 1924.

Hradecky ugodil postaviti Zucker-Raffinerie v zgornji Blatni vasi (in der oberen Kottgasse), kakor se je tedaj imenovala Kolodvorska ulica. Ta prva "cukrarna" v Ljubljani je obratovala do leta 1837, ko je pogorela in se ni več obnovila. Že leto dni kasneje je na tem mestu anglež William Moline ustanovil Mehanično bombažno predilnico in tkalnico. Po prostoru, ki ga je zavzemala, je bila to največja tedanja ljubljanska tovarna. Segala je od zgornje Pijadejeve ceste do Miklošičeve in še nekaj čez ter od Pražakove (nekdanje Predilne) do Trga Osvobodilne fronte. Bila je tudi sicer eno največjih podjetij svoje vrste v Avstriji, saj je že prvo leto imela 8.000 vreten. Ko pa so v njej namestili še 240 statev, je bilo zaposlenih 357 delavcev, med njimi mnogo žensk in otrok. Tovarniški obrat sta oskrbovala dva parna stroja, ki so ju spočetka kurili z barjansko šoto.

Tako je predilnica obratovala do leta 1910, leto kasneje pa so jo upustili in jo 1913 začeli podirati. Šele po prvi svetovni vojni so poslopje docela podrli in zrastle so nove stavbe. Južna železnica je zgradila Ljubljanski dvor (za razliko od Bavarskega) in v katerem danes domujejo železničarji, v Praža-

kovi ulici trinadstropno stanovanjsko hišo za železniške uradnike in pred železniško postajo hotel Metropol, ki se danes imenuje Dom JLA. Na koncu, kjer se Miklošičeva cesta izteče, stojita danes palača Grafika z zmajem in palača nekdanje Vzajemne zavarovalnice iz leta 1930, delo arhitektov Plečnika in Tomažiča.

Če pa se povrnemo nazaj v leto 1924, trinadstropnega predilniškega poslopja ni več. Le na obrobju Miklošičeve ceste še zlasti "nekaj čez" na drugi strani, ki je še danes obeležena z neparnimi hišnimi številkami, so še obstojali manjši, za nekdanjo predilnico pomožni objekti. V enem izmed njih, ki je dobil hišno številko 17, pa se odvija nadaljna zgodovina našega ZMAJA med leti 1924 in 1929.

-- -- --

Na Miklošičevo cesto, tistikrat še vso belo in prašno ter blatno v dežju z lužami v kotanjah, so pozno jeseni leta 1924 selili proizvodnjo baterij z Mestnega trga 25. Lilo je kot iz škafo. V vegastih in luknjičavih žlebovih je klokotala voda, v kotu dvorišča pa je velik slap v loku padal v prenapolnjeno kotanjo, iz katere je tekla deževnica po

vsem dvorišču. Poslovodja Černe je stal med vrati delavnice s preko glave poveznjeno jutasto vrečo in se pridušal nad vremenom, obenem pa se z vpitjem brez pravega vzroka znašal nad delavci, ki so bili najeti za to priložnost skupaj s tremi "furmani". Milačev je stal na parizarju in sproti razpenjal veliko plahto. Ko pa je par konj potegnil, je skočil z voza ter bos in do kože premočen nekaj korakov za njim budno pazil, da ne bi kaj padlo na tla, kar se je tudi že primerilo na vzpetini ob frančiškanski cerkvi.

Na številki 17 Miklošičeve ceste pa je dovoz in razkladanje opreme in materialov tedaj nadziral Franjo Kristan. Še isti dan, ko je doktor Slokar dal v imenu delničarjev okrožnico, da se delavniški obrati družbe takoj preselijo na novo lokacijo, sta Černe in Kristan v novih prostorih skovala načrt preselitve in razporeditve delovnega inventarja. Kristan je bil sicer pri tem zgolj zapisovalec različnih idej in zamisli vihravega poslovodje, ki ni mogel skriti zadovoljstva nad lastno pomembnostjo, odkar že nekaj časa v HYDRI ni bilo Roberta Knolla. Baterijski instruktor je namreč že lep čas bolehal in se do selitve še ni bil vrnil z Dunaja.

Objekt, ki je bolj spominjal na dve baraki, ki se naslanjata druga na drugo, je bil od Miklošičeve ceste oddaljen kakih 40 metrov. Železne naoknice, ki so jim rekli takrat še "polkna", so pričale o častitljivi starosti zgradbe, ki so jo sicer s sredstvi Zadrúžne gospodarske banke do selitve adaptirali in vse notranje prostore polepšali. Levo krilo zgradbe so namenili skladiščem baterij, surovin in embalaže, na desni strani pa so bile baterijske delavnice. Vmes je bil dolg in ozek prehod do sanitarij

in umivalnic z vedno odprtimi in pokvarjenimi vrati. Najlepši prostor pa je bil namenjen za pisarno. Poslovodja Avgust Černe si je določil mesto blizu vrat, za njim je sedel Franjo Kristan in zadnja ob oknu je bila računovodkinja Prachenski. Pred njo so bili vedno naloženi fascikli in mape v skladovnicah, kot bi se hotela ograditi od ostale okolice. Kristan je kmalu ugotovil, da je postala nervozna in celo nevljudna do vsakogar, ki bi ji gledal pod prste in tudi, če bi jo stoje od daleč opazoval. Začelo se mu je dozdevati, da mora biti nekaj narobe in še zlasti potem, ko njegovemu ostremu pogledu ni ušla nobena podrobnost, kot tudi ponudba za baterije, če se je znašla na napačni mizi.

Bilo je nekega dne v jeseni, ko so pred sejo upravnega odbora delniške družbe HYDRA obiskali delavniške prostore dunajski delničarji v spremstvu podravnatelja Zadrúžne gospodarske banke Kristijana Dietza. Skozi delavnice jih je vodil poslovodja Černe in stregel radovednosti predvsem industrijalca Ernesta Hirschla in Mosesa Lernerja iz Mauer pri Dunaju, ki ju je skrbelo le finančno vprašanje. Kasneje v pisarni se jim je pridružila računovodkinja Prachenski in Franjo Kristan v vlogi ustrezljivega in na videz brezbriznega sluga, ki je ves čas spremljal dogajanja z obiskovalci, je nekajkrat opazil dolga spogledovanja sočasno z govorico številke o poslovanju. Na to je previdno opozoril poslovodjo Černeta, nakar sta naslednji dan ugotovila, da je s prihodom Marije Prachenski začela nastajati poslovna izguba in se v šestih mesecih občutno povečala. Izhajala sta iz dejstva, da je sleherna ponudba, vsako državno naročilo spodletelo tako nenadoma in bilo skoraj na skrivnosten način preklicano.

Robert Knoll je resno oboled in tudi sicer je sklenil, da se v

Ljubljano ne vrne več. Poslovodja Černe je za to novico zvedel slučajno in tisti dan je kar nekajkrat skočil čez cesto h "Kolovratu". Čeprav sta si bila z dunajskim baterijskim inštruktorjem že dalj časa v tihi vojni, se je zdaj Černe počutil kot vojskovodja tik pred porazom. Sključen v dve gubi je med prsti vrtel kozarec z vročim grogom, mešanico kropa, ruma in sladkorja ter s težavo dojemal spoznanje o lastni krivdi za slabšanje poslovnega stanja, v katerem se je znašla HYDRA in ki naj bi leto zaključila z veliko izgubo, ki pa jo dunajski partner ne bi niti najmanj pokrnil. Kajti med slovenskimi in dunajskimi delničarji so se pričela vrstiti številna nesoglasja in tveganja soudeležbe so bila čedalje bolj zaskrbljujoča. Da je poslovodja Černe skrajno nesposoben, niso govorili na glas, vendar ga je upravni odbor v mesecu decembru opozoril na možnost odstopa.

Le nekaj dni predtem je nenadoma odpotovala na Dunaj Marija Prachenski in v HYDRI je niso videli nikoli več. Poslovodji Černetu je pustila na pisalni mizi poslovilno pismo, Kristanu pa je stisnila roko, predno je poklicala izvoščka, da jo odpelje na glavni kolodvor. Morda je prav, četudi že prepozno, si je mislil Kristan in gledal za njo, kako odhaja podaljšana roka dunajskega partnerja, ki je z njeno pomočjo pripeljal HYDRO na rob propada. Zdaj je bilo že jasno, da je spodletela marsikatera licitacija zaradi ugodnejših ponudb z Dunaja, kamor je kot vdana služabnica svojim gospodarjem sporočala sleherno ceno naših ponudb. Tako je Dunaj običajno ponudil za 10 odstotkov nižjo ceno od Hydre in dobil naročilo največ pri državnih uradih, pošti, ministrstvu vojske in mornarice, kar je ljubljansko delniško družbo potisnilo v začetek agonije.

(se nadaljuje)

(nadaljevanje z 2. strani)

Sindikati mora biti z delavci v dobrem in slabem

več vpliva na razmere ukrepi ob programu, ki so neposredno posegli v odnose v združenem delu - ne samo v tiste ozde, ki so bili doslej slabi, ampak tudi v tiste, ki so bili še do včeraj dobri gospodarji. Ocene so, da bo naslednje leto 80 % združenega dela v Sloveniji poslovalo z izgubo. Danes že primanjkuje repromateriala, delavci so na prisilnih dopustih, znižuje se povpraševanje. Med delavci se širi nevarna teza, da se ne izplača delati; ponekod je žal manj izgube, če delavci ne delajo. V takih razmerah ni mogoče motivirati boljšega dela.

Ukrepi so naredili veliko zmedo na področju cen (disparitet). Strokovnjaki ocenjujejo, da so bili ukrepi pripravljeni nestrokovno in brez poglobljenih ocen.

Izražanje nezadovoljstva med delavci dobiva vse bolj kritično noto do države. Nova razsežnost je tudi to, da delavci niso več pripravljeni nadomestiti izgubljenega delovnega časa. Nezadovoljstvo se je začelo seliti z dvorišč na ceste. Do danes (17.12.) je bilo že 208 prekinitev dela (štrajkov), 75 izsiljenih sestankov, 68 izrednih zborov in 300 drugih oblik nemirov - znatno več torej kakor lani. Pri tem narašča vse bolj tudi število udeležencev. Povsod se pojavljajo iste zahteve:

- od 30 do 50 odstotno zvišanje osebnih dohodkov,
- nezaupnica vodstvu
- nezaupnica sindikatu.

Vodstvo ozda in sindikat sta po mnenju udeležencev vzrok za razmere. Vse bolj so štrajki tudi neorganizirani.

Nova negativna sestavina teh protestov je, da vse to vodi v uravnilovko. Razpada sistem nagrajevanja. Pozitivne prvine v teh protestih so, prvič, da delavci zahtevajo delo; drugič, da terjajo večjo odgovornost strokovnjakov in, tretjič, da nikjer niso postavili pod vprašaj samoupravnih organov.

Te razmere terjajo resnejšo oceno stanja v zvezi sindikatov. Nujno je, da se sindikati v občini dokopljejo do ocene razmer v vsakem delovnem kolektivu, in to: 1) z vidika ukrepov ZIS; 2) z vidika proizvodnje in dela; 3) z vidika delitvenih razmerij in osebnih dohodkov; 4) z vidika razporeditve med delavci; 5) z vidika informiranja.

Velika je razlika med vodstvi in delavci v smislu obveščenosti. Delavci pa morajo poznati razmere. Občinski sveti morajo oceniti, v katerih ozdih lahko pride do večjih nezadovoljstev. Tam je treba začeti delovati in z realnimi ocenami razmer in z dopovedovanjem, da ni vreče, iz katere bi lahko jemali.

Delavci morajo vedeti, od česa je odvisen osebni dohodek, da se ne bi ustvarjalo prepričanje, da je osebni dohodek odvisen od tega, ali ga nekdo dovoli izplačati ali ne.

Stvari pa se ne spreminjajo kljub štrajkom. V 70 odstotkih primerov vodilni niso prišli na prekinitve dela. Kje so vzroki za to? Sindikat mora hitro reagirati - znotraj DO in v občini, namesto da zavlačuje. Dogaja se, da ima izoblikovano stališče do primera komite ZK prej kot sindikat.

Sindikati izdelujejo pravilnik obnašanja sindikata ob prekinitvah dela, ki jih je treba spraviti v neki red. Pravila mora poznati sindikat v ozdu, sicer bodo v ozadju štrajkov posamezniki s političnimi programi.

Sindikati mora biti z delavci v dobrem in slabem, pa ne tako, da bi sindikat vodil štrajke. Če so odpovedale vse samoupravne poti, moramo sindikati vzeti stvari v roke. Če ne bomo z delavci mi, bodo poiskali drug sindikat. Osnovna organizacija ZS mora uživati zaupanje pri delavcih. Zaupanje je pomemben dejavnik.

Usmeritev slovenskih sindikatov v naslednjem obdobju je:

1. bitka za proizvodnjo in za delo, za akumulacijo in dohodek - kajti če ne bomo delali, ne bomo spreminjali razmer;
2. jasna mora postati orientacija, da nas lahko reši samo izvoz;
3. odločen spopad z razmerami - ne dnevnih rešitev, ampak razvojne;
4. ukvarjanje z organiziranostjo združenega dela - ob težnjah po ukinjanju tozdog preverjati smiselno organiziranost;
5. poudarjena skrb kadrovanju - kdor ne zna poiskati rešitev, ne more voditi ne DO ne tozda, po drugi strani pa mora biti v oporo vodstvom in ne

vseh označiti kot tehokrate in nesposobneže;

6. spremljati delitvena razmerja in nagrajevanje dela - proti uravnilovki; ne pristajati na demotivacije, kakršna je uravnilovka, ki vodi v pogubo. Vse prehitro se pristaja na zahteve delavcev po izenačevanju. Odločno zagovarjati realno vrednotenje dela - tako kakor ostale ekonomske kategorije. Določiti je treba tudi najnižji OD in sorazmerja v dejavnostih;

7. socialna varnost delavcev mora biti ena temeljnih usmeritev sindikata; brez tega ni bitke za proizvodnjo. Napovedujejo še večje tehnološke viške - od okoli 120.000 ljudi. Najhuje je, da nimamo pripravljenih programov za pre-zaposlitev;

8. vprašati se o položaju in vlogi sindikatov, kajti nanje leti veliko kritike, da namreč ne zastopajo interesov delavcev, da niso z njimi in da so preveč "zlezani" z vodstvi; da sindikat ni samostojen. Vse pogostejše so zahteve po drugačnih, novih sindikatih. Te ugotovitve terjajo odgovore na konferenci prihodnje leto.

Predsednik RS ZSS Miha Ravnik je v sklepu svoje ocene izjavil, da se ne more strinjati, da opredelitve sindikatov niso v interesu delavcev, pač pa je poudaril, da delavci teh stališč ne poznajo. V zvezi s tem je treba postaviti na dnevni red vprašanje informacij, ki naj bi prišle do delavca, tako pa izpade, da nimamo stališč. To vprašanje je v zvezi z vprašanjem o učinkovitosti sindikatov. Sindikati morajo hitreje ocenjevati razmere, hitreje nanje reagirati. Usposobiti se je treba vsaj za to, da bi sindikati znali terjati odgovore. Kritično pa je treba priznati, da so sindikati premalo del sistema in pravi nosilci.

Nadalje morajo sindikati bolj spremljati uresničevanje svojih stališč. Teh je bilo veliko sprejetih, a pravih rezultatov ni.

Nič manj zahtevno je vprašanje o odnosu drugih do sindikata. Marsikomu bi godilo, da sindikat tiči tam, kjer je. Delavci pa ga potrebujejo. To velja za vse strukture, od SZDL do skupščine. Kajti delo sindikatov se ne neha, ko sprejmejo svoje stališče.

Težave ne bi smele odvracati sindikatov od tega, da oblikujejo stališča in od odpiranja perspektive - tako zaposlenim kakor tistim, ki prihajajo iz šol.

Dvajseto srečanje upokoјencev tovarne Zmaj

V sredo 23. decembra 1987 je bilo v Zmaju redno letno srečanje naših upokoјencev. Da je bilo lepo, prijetno in sproščeno nam zgovorno pričajo fotografije, s katerimi tokrat ne skoparimo in tako poskušamo ustreči vsem tistim, ki jim spominska beseda pomeni mnogo več kot pisana beseda.

Srečanja upokoјencev so se udeležili:

- BRUS Marija
- BIZJAK Rezka
- BALANTIČ Vera
- FLAČ Fani
- GRČA Marija
- GAMZE Anica
- GRUM Marija
- JELNIKAR Anton
- JERAS Ana
- JAKOPIČ Emica
- KOGOVŠEK Albina
- KOPREK Poldi
- KASTELIC Anica
- KAVAŠ Marija
- KOROŠEC Štefka
- KRANJC Marija
- KERZMAR Marija
- KRAŠEVEC Jožefa
- KUTNAR Alojzija
- LENDERO Franc
- LAZNIK Ivanka
- LIPUŠČEK Dragica
- MIKLAVEC Stanka
- MALI Marija
- OBLAK Rezka
- OROŽIM Anton
- OVEN Pepca
- PEZDIR Marija
- PERŠIČ Bogomir
- POŽENEL Stefan
- PAJK Ana
- PRISTOPEC Julka
- PRIMC Jožefa
- PREK Marija
- PANTIČ Andja
- PETELIN Urška
- PODLOGAR Marija
- ROM Meda
- RUDOLF Franc
- RISTEVSKI Zagorka
- STRMOLE Ignac
- SOTLER Angelca
- STARINA Marija
- SLAVIČEK Kati
- ŠETNIKAR Ivanka
- ŠKOF Marija
- TOMŠIČ Rezka
- ULČAR Franciška
- UČAKAR Marija
- VERBIČ Amalija
- ZOREC Genovefa
- ŽAGAR Nada
- ŽEROVNIK Marija

Skladišče gotovih izdelkov in reprodukcijskega materiala je v nekaj letih ostal brez Julke, Angelce in Anice.

Seveda pa je k prijetnemu razpoloženju prispevala tudi solidna postrežba in dobra kuhinja.

CVELBAR-MAKAROVIČ Zdenka se je kot socialna delavka zaposlila v Zmaju 11. januarja 1988

prišli - odšli

V mesecu DECEMBRU so bili sprejeti v delovno razmerje:

ILIČ Radomir, strojevodja v TOZD Baterije dne 2.12.87,

ČERNIČ Jurij, pospeševalec prodaje s sredstvi EP v skupnih službah dne 1.12.87,

ERJAVEC Karel, vodja pravne službe v skupnih službah dne 8.12.1987,

ČEPURAN Rada, knjigovodja v skupnih službah za določen čas dne 9.12.1987.

Delovno razmerje so prekinili:

KARANOVIČ Breda, socialna delavka v skupnih službah dne 1.12.1987,

SAVIČ Stane, v.d. direktor tehnično razvojnega področja dne 1.12.1987,

BOŠKAN Radojka, referent plačilnega prometa v skupnih službah dne 1.12.87,

KOVAČ Minka, tehnolog I v skupnih službah dne 1.12.87,

MAJETIČ Munir, strojevodja v TOZD Baterije dne 1.12.87,

BRKIČ Štefica, izdelovalka baterij v TOZD Baterije dne 4.11.1987,

RUPIČ Nikolaj, električar v TOZD Baterije dne 17.12.87 (odhod v JLA),

HASANAGIČ Ahmed, voznik v skupnih službah dne 31.12.1987.

V letu 1987 so se upokojili:

LENDERO Franc
KERZNAR Marija
MAJNIČ Marija
KUTNAR Alojzija
RISTEVSKI Zagorka
JOVANOVIČ Marija
TURJAČANIN Marija
GORIŠEK Frančiška
OROŽIM Anton
DUŠA Štefanija
JERIN Andreja
SATLER Justina
VIDIČ Rozalija
ULČAR Frančiška
LEMUT Tilka
HAJDAROVIČ Anka
KELVIŠAR Frančiška

Število zaposlenih

TOZD Baterije Ljubljana

moških	79
žensk	129

Skupaj 208

TOZD Specialne baterije

moških	46
žensk	85

Skupaj 131

Delovna skupnost

moških	45
žensk	54

Skupaj 99

Dne 31. decembra 1987 je bilo v delovni organizaciji ZMAJ skupaj 438 zaposlenih, od tega 170 moških in 268 žensk.

ERJAVEC Karl se je zaposlil v Zmaju kot vodja pravne službe 8. decembra 1987.

rojstni dan

praznujejo
v februarju

Milan ŠTIH
Marta OVEN
Matjaž DIMIČ
Tatjana MIKLAVČIČ
Stanojka RADIČ
Ivanka VRHOVEC
Anton MRZEL
Jože LAVRIN
Rozalija SEDEJ
Marija ŠUL
Marijan MAYER
Boštjan PREBIL
Alojz SLUGA
Jožica KRISTAN
Jožica GLAVAN
Aleksander STOJANOVIČ
Janez REBERNIK
Ivan LIPOVEC
Jože ERJAVEC
Olga BOBNAR
Sejdefa ADROVIČ
Ivica ARAMBAŠIČ
Marija GABROVEC
Andrej ČERNE
Franc GORŠE
Albina MIKLAVČIČ
Ferid MESIČ
Renato RESNIK
Karolina KLEMENČIČ
Roman TRATAR
Viktor ŠTIRN
Grozdana KNEŽEVIČ
Janez ŠEMROV
Alojzija ZADRAVEC
Jože TURK
Bojan CERAR
Jožefa MARKOVIČ
Koviljka PETROVIČ
Frančiška GORIŠEK
Olga ŠKRABEC
Marija KREMPELJ

Jubilanti '88

Kadrovska služba je pripravila seznam sodelavcev, ki letos dopolnjujejo 10, 20 in 30 let skupne delovne dobe. Seznam jubilarov objavljamo, pripombe pa lahko sporočite v kadrovsko službo najkasneje do 29.februarja 1988

10 let

AMPOVA Petrina
BOSNIČ Šefik
BOŽIČ Breda
ERZIN Cvetka
JERMAN Srečko
KRAJNJANOVIČ Mira
KOVAČEVIČ Helena
RIBIČ Tatjana
STRAŽIŠAR Vesna
VERDERBER Anton
ZAKARIČ Mira

20 let

BAVDEŽ Matjaž
MARGUČ Milan
SLUŽA Alojzij
SKOČEC Bogdana

30 let

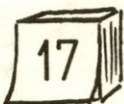
BOBNAR Olga
JERLAH Cilka
MOSTAR Bernarda
MEDVED Marija
RADINKOVIČ Anica
SEDEJ Rozalija
TRDIN Anica
ZOREC Alojzija

30 let v ZMAJU

JERLAH Cilka
KRAŠEVEC Miro
MEDVED Marija
MOSTAR Bernarda
REGVAR Marija
SEDEJ Rozalija
TRDIN Anica

zadnji rok

Zadnji rok za oddajo člankov uredniku za februarско glasilo

Redakcijo glasila smo zaključili 26. januarja

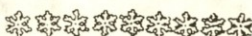
V decembrskih dneh smo večkrat slišali v radiu reklamo za Zmajeve baterije in z enakim tekstom je bila nekajkrat objavljena tudi v dnevnem časopisju, mi pa jo objavljamo iz DELA.

Iskra

Želimo vam svetlo prihodnost!

Mi delamo za vas!

Baterije Zmaj, trajnejše in zanesljivejše, kot kadikoli prej.

Bilo je silvestrovo

Že dober mesec je proč od silvestrskega dne, ki smo ga v Zmaju praznovali na zadnji delovni dan 30.decembra in TOZD Specialne baterije že nekaj dni preje. Sodelavci TOZD Baterije in skupnih služb smo se zbrali v jedilnici, kjer je glavni direktor Vlado Podlogar (na sliki) vsem zbranim izrekel novoletne želje z delčkom razpoloženja v smislu zgoraj objavljene reklame. In ne samo zato se je veselje razvleklo v pozno popoldne.

pravni nasveti

V zadnjem obdobju je opaziti naraščajoče zanimanje za pravne nasvete z različnih interesnih področij. Ker pa so številna vprašanja takšne narave, ki bi lahko vzbudila interes širšega kroga bralcev našega glasila, smo se v uredništvu odločili v dogovoru z vodjem pravne službe, da v prihodnji številki odpremo novo in stalno ru-

briko pravnih nasvetov. Vprašanja dostavite pisмено ali jih ustno sporočite uredniku glasila. -Ur.

dopisujte v
GLAS ZMAJA

Da ne porabim

"GLAS ZMAJA" izdaja mesečno v nakladi 550 izvodov delovna organizacija ISKRA - Industrija baterij ZMAJ . sol.o. Ljubljana, Stegne številka 23. Glasilo ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik: Mayer Marijan. Tiska tiskarna LJUBLJANA. Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/73.